

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Кафедра теорії та методики фізичного виховання

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка

В.Л. Шаран

» жовтня 2018 р.

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА У МОЛОДШІЙ ШКОЛІ

ПРОГРАМА

для підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр»
галузі знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини,
напряму підготовки 6.010201 «Фізичне виховання»

Програму уклали: доц. Чопик Р.В., доц. Турчик І.Х., Михаць Л.В., Мацола Н.П.

Рецензенти:

кандидат наук з фіз. вих. та спорту,
доцент, доцент кафедри теорії та методики
фізичного виховання
Херсонського державного університету

"Затверджено"

на засіданні кафедри теорії та
методики фізичного виховання
(протокол № 3 від "4" вересня 2018 р)

Степанюк С.І.

"Затверджено"

на засіданні науково-методичної ради
навчально-наукового інституту фізичної
культури і здоров'я
(протокол № 7 від "25" 09 2018р.

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії та методики
фізичного виховання
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка

"Затверджено"

на засіданні науково-методичної ради
університету
(протокол № 9 від "16" 10 2018р.

Герасименко С.Ю.

"Затверджено"

на засіданні Вченої ради університету
(протокол № 13 від "18" 10 2018

Дрогобич, 2018

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Педагогічна практика студентів 4 курсу – важливий етап підготовки бакалаврів з фізичного виховання. **Об'єктом практики** є фізичне виховання учнів молодших класів загальноосвітньої школи. Практика проводиться у 7 семестрі впродовж чотирьох тижнів.

Педагогічна практика є органічною частиною освітнього процесу в університеті.

ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

- ознайомити студентів із організацією процесу з фізичного виховання у ЗОШ I ступеня (I-IV класи);
- забезпечити всебічне і глибоке вивчення системи навчальної роботи у початковій школі;
- практично закріпити та удосконалити набуті в університеті теоретичні професійно-педагогічні знання;
- розширити, зміцнити й удосконалити вміння самостійно, творчо виконувати основні завдання фізичного виховання учнів молодшого шкільного віку;
- формувати у студентів вміння виконувати функції класного керівника, працювати зі шкільним самоврядуванням, різноманітними учнівськими організаціями, а також проводити індивідуальну виховну роботу з учнями;
- виховувати у студентів любов до педагогічної професії, стимулювати бажання до вивчення спеціальних і педагогічних дисциплін та удосконалення своїх педагогічних здібностей;
- формувати у студентів навички дбайливого ставлення до охорони здоров'я школярів;
- формувати в студентів навички організації та проведення елементарних наукових досліджень у галузі фізичного виховання.

Перед початком практики проводиться настановна конференція з

питань педагогічної практики. Присутність студентів і керівників практики від університету на ній обов'язкова. На настановній конференції обговорюються завдання педагогічної практики, її зміст, даються рекомендації щодо її проходження. Студентів ознайомлюють з наказом про розподіл за школами, керівниками практики, видають скерування на практику та іншу документацію. Після цього студенти разом з методистом від фахової кафедри йдуть у школу, де їх разом з дирекцією школи закріплюють за класами, знайомлять з вчителями і класними керівниками, у яких вони проходитимуть практику.

На основі скерування директор школи видає наказ про зарахування студентів на практику.

Перший тиждень практики відводиться для загального ознайомлення студентів зі школою, класом та організацією навчально-виховної роботи з учнями. Практикант відвідує уроки всіх вчителів у закріпленому класі, веде їх психолого-педагогічний аналіз у щоденнику педагогічної практики. Ознайомлюється з різними видами позакласної роботи, системою оцінювання навчальних досягнень учнів.

У перший тиждень студенти планують усю навчальну, позакласну зі спеціальності та виховну роботу з класом, яку будуть проводити, розпочинаючи з другого тижня практики, і подають на затвердження методисту з фаху.

У перший тиждень практики методист з фаху приймає у своїй групі студентів-практикантів допуск до педпрактики, який полягає у перевірці знань навчальних програм, шкільних підручників, за якими вони працюватимуть у період практики, критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів та ін.

У наступні тижні практиканти працюють у відповідності до затвердженого плану роботи, проводять всі уроки з фізичної культури, виконують функції вчителя фізичної культури і класного керівника.

Протягом практики студент підпорядковується регламенту роботи

школи, правилам внутрішнього розпорядку і повинен проводити в школі щоденно не менше шести годин.

Після закінчення практики в інституті проводиться підсумкова нарада (конференція) з педагогічної практики, студенти складають диференційований залік.

2. ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Під час проходження практики студент зобов'язаний виконати всі розділи навчальних завдань у відповідності до індивідуального плану.

Розрахунок годин на окремі навчальні завдання корегується з урахуванням умов об'єкту практики, особистого досвіду студента і набутих знань.

При плануванні навчально-виховного процесу студент орієнтується на плани роботи ЗОШ. Разом з тим, кожний практикант зобов'язаний забезпечити виховний характер навчання у процесі занять фізичними вправами, поєднувати проведення фізкультурно-оздоровчих і спортивно-масових заходів з виконанням завдань морального, естетичного і трудового виховання, проявити особисту ініціативу і творчість.

Практикант допускається до проведення різних форм занять тільки за наявності затвердженої методистом або вчителем фізичної культури документації (планів, конспектів тощо).

2.1. Ознайомлення із змістом і методикою фізичного виховання в I-IV класах

Ознайомлення:

- з матеріально-технічними умовами школи (наявністю спортивного залу, басейну, спортивного майданчика, спортивного обладнання та інвентарю);
- з режимом дня та розкладом уроків у різних класах початкової школи;

- з відвідуванням уроків і позакласних занять;
- з планом роботи школи.

2.2. Вивчення:

- документів планування і обліку роботи з фізичної культури;
- планів виховної роботи вчителів молодших класів;
- особових справ, медичних карток, щоденників учнів прикріпленого класу;
- аналіз методики і техніки проведення уроків фізичної культури та інших форм занять з учнями I-IV класів на основі власних педагогічних спостережень студентів.

2.3. Проведення навчальної роботи з предмету.

Провести самостійно:

- гімнастику перед заняттями;
- рухливі ігри та забави на перервах;
- фізкультхвилинки та фізкультпаузи на уроках;
- спортивні години у групах продовженого дня;
- уроки фізичної культури (не менше, ніж 8 уроків), щонайменше один з використанням комп'ютерних технологій;
- провести контрольний урок.

Взяти участь в організації та проведенні планових масових фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів.

У освітньому процесі з прикріпленими класами студент орієнтується на плани роботи школи, вчителів фізичної культури і класних керівників. Разом з тим, кожний практикант зобов'язаний проявити особисту ініціативу і творчість для уникнення шаблону та формалізму в змісті, організації та методиці проведення уроків й позакласних заходів. З цією метою студент зобов'язаний:

- проводити уроки з учнями молодших класів;
- планувати проведення занять як в спортивному залі, так і на відкритих майданчиках;
- урізноманітнювати зміст уроків, включаючи комплекси загальнорозвиваючих вправ з предметами, у парах і на приладах масового типу, використовуючи нестандартне обладнання, ширше включати українські народні ігри і забави, рухливі ігри, естафети, елементи спортивної акробатики, атлетичної гімнастики, шейпінгу та ін. з урахуванням вікових особливостей та інтересів учнів;
- застосовувати різноманітні методи організації уроку і методи навчання, використовувати комп'ютерні та мультимедійні технології, проблемні методи навчання;
- проводити уроки різних типів;
- надавати допомогу школі у виготовленні, ремонті фізкультурно-спортивного інвентарю та обладнання.

2.4. Проведення позаурочної виховної роботи із учнями прикріплених класів.

Ознайомитися з планом виховної роботи вчителів молодших класів.

Взяти участь у проведенні заходів, передбачених планом виховної роботи із прикріпленим класом на період практики.

Провести індивідуальну роботу з учнем (за рекомендацією вчителя).

Взяти участь у пропагандистській роботі з учнями, батьками та педагогічним колективом школи, в оформленні інформаційно-освітніх стендів.

2.5. Методична і самостійна робота.

Взяти участь у роботі педагогічної ради, методичного об'єднання вчителів фізичної культури, методичного об'єднання класних керівників.

Вивчати передовий педагогічний досвід та здійснювати наукові

дослідження з теми курсової роботи або за завданням кафедри ТМФВ.

3. ДОКУМЕНТАЦІЯ, ОБЛІК І ОЦІНКА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ

Під час педагогічної практики студенти ведуть таку документацію:

- щоденник педагогічної практики, у якому:
  - а) планують свою щоденну роботу;
  - б) ведуть психолого-педагогічний аналіз уроків, які проводять вчителі і студенти-практиканти, позакласних та позашкільних заходів;
  - в) записують результати спостережень за окремими учнями і класом в цілому;
  - г) фіксують матеріал для виконання індивідуальних завдань кафедри ТМФВ, написання курсових робіт;
  - д) записують завдання і зауваження керівників практики і вчителів.
- робочий зошит студента-практиканта зі звітом, оцінками-відгуками вчителів з фізичної культури, класного керівника, методистів;
- конспекти уроків фізичної культури, щонайменше один з використанням комп'ютерних технологій;
- конспект контрольного уроку;
- конспекти фізкультпаузи і фізкультхвилини;
- конспекти рухової перерви;
- висновки за результатами візуальних спостережень;
- конспект виховного заходу;
- психолого-педагогічну характеристику учня

Після завершення педагогічної практики (у триденний термін) студент подає на захист керівнику практики від фахової кафедри такі документи:

- щоденник педагогічної практики;
- конспекти уроків фізичної культури, щонайменше один з використанням комп'ютерних технологій ;
- конспект контрольного уроку;

- конспекти фізкультпаузи і фізкультхвилини;
- конспект рухової перерви;
- висновки за результатами візуальних спостережень;
- конспект виховного заходу;
- психолого-педагогічну характеристику учня.

Методист подає факультетському керівнику відомість про проведення зі студентами інструктажу з техніки безпеки.

Педагогічна практика завершується диференційованим заліком.

Під час виставлення загальної оцінки з педагогічної практики враховуються оцінки за всі види діяльності студента-практиканта:

- оцінку навчальної роботи виставляє методист від кафедри з фаху;
- оцінку позакласної роботи зі спеціальності виставляє керівник від кафедри з фаху;
- оцінку за характеристику учня виставляє керівник від кафедри педагогіки (психології);
- оцінку виховної роботи виставляє керівник від кафедри педагогіки (психології).

Оцінка з педагогічної практики прирівнюється до семестрової оцінки з будь-якого предмету (один модуль) і може бути не більшою за 100 балів.

Якщо один із видів діяльності студента-практиканта оцінено у 0 балів, то й загальна оцінка з практики становить – 0 балів. Загальна оцінка з педагогічної практики у балах і її еквівалент за чотирибальною шкалою у залікову відомість і залікову книжку заноситься та підписується методистом від фахової кафедри.

Загальну оцінку за педагогічну практику виставляє методист інституту.

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ З
ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ УМОЛОДШІЙ ШКОЛИ
СТУДЕНТІВ ІV КУРСУ**

Вид роботи	Кількість балів
Навчальна робота	50
Проведення поточних уроків фізичної культури	30 (15x26)
Проведення контрольного уроку фізичної культури	10 (1x106)
Проведення педагогічних спостережень на уроці фізичної культури, що проводить вчитель, з оформленням висновків	10
Позакласна робота зі спеціальності	10
Проведення фізкультпаузи	2
Проведення фізкультхвилини	3
Проведення рухової перерви	5
Виховна робота	30
Проведення виховного заходу	30
Складання психолого-педагогічної характеристики учня	10
Разом	100

4. ПРАВА І ОBOB'ЯЗКИ ПРАКТИКАНТА

Студент-практикант має право з усіх питань, що виникають у процесі практики, звертатись до керівників практики від університету, адміністрації і викладачів навчально-виховного закладу, вносити пропозиції щодо удосконалення організації практики і освітнього пронесу.

Студент-практикант зобов'язаний виконувати усі види робіт, передбачені даною Програмою педагогічної практики, ретельно готуватися до кожного уроку і до проведення різноманітних позакласних заходів, бути для учнів зразком організованості, дисциплінованості, ввічливості, працелюбності.

У процесі педагогічної практики студент:

- самостійно виконує індивідуальний план проходження практики;
- відповідає за особисту підготовку до занять і доручених йому заходів;
- виконує вимоги методиста і керівників практики, а також вчителів та адміністрації школи, дотримується правил внутрішнього розпорядку ДДЗ, школи;
- акуратно і своєчасно складає навчально-методичну документацію, подає її на затвердження та перевірку методистам.

5. ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Відповідальність за організацію і проведення педагогічної практики покладається на ректорат університету.

Загальну організацію практики та контроль за її проведенням здійснює керівник практики університету.

В навчально-науковому інституті фізичної культури і здоров'я відповідальними за організацію і проведення практики є дирекція і керівники практики інституту.

Навчально-методичне керівництво і виконання програми педагогічної практики забезпечують кафедра ТМФВ, а також кафедри педагогіки і психології.

До керівництва практикою студентів залучаються:

- провідні, кваліфіковані викладачі кафедр, які брали безпосередню участь у навчальному процесі підготовки студентів з фаху, методисти кафедр;
- викладачі, які мають великий досвід педагогічної роботи зі спеціальності (професори, доценти);
- викладачі, які мають досвід роботи в навчально-виховних закладах.

6. ОBOB'ЯЗКИ KEPІBНИKІB ПEДAГOГІЧHOЇ ПPAКТИКИ

УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ KEPІBНИК ПPAКТИКИ

1. Cкладає загальноуніверситетський план-графік проведення практик, погоджує його з деканатом.
2. Підбирає разом із фаховими кафедрами й органами освіти провідні школи та інші навчально-виховні заклади як бази для проведення практики, оформляє у необхідних випадках договори з ними.
3. Разом з фаховими кафедрами організовує інструктивні наради і підсумкові конференції з питань практики.
4. Відвідує школи й інші бази, де студенти проводять практику, слідкує за порядком її проведення, застосовує необхідні заходи щодо усунення виявлених у ході практики організаційних та інших недоліків.
5. Cкладає проекти наказів та готує всю документацію про скерування студентів на педагогічну практику.
6. Cкладає річні відомості про підсумки практики студентів.

KEPІBНИК ПPAКТИКИ HABЧAЛЬHO-HAУKOBOTO ІHCTИTУTУ

1. Розподіляє і закріплює студентів за школами.
2. Перед початком практики організовує разом із завідувачем кафедри ТМФВ допуск студентів до проходження педагогічної практики.
3. Організовує і проводить настановні та підсумкові конференції з питань педагогічної практики, бере участь (вибірково) у нарадах при директорів школи (на початку і у кінці практики).
4. Контролює роботу групових керівників практики, вибірково відвідує уроки, які проводять студенти, вживає заходи з ліквідації недоліків у організації практики.
5. Проводить інструктивно-методичну роботу із вчителями, які беруть участь у практиці.
6. Перевіряє звітну документацію студентів.
7. Вносить пропозиції щодо поліпшення практики, бере участь у роботі

кафедр при обговоренні питань практики студентів.

8. Складає звіти про підсумки педагогічної практики студентів.

ЗАВІДУВАЧІ КАФЕДР ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН, ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ

1. Здійснюють навчально-методичне керівництво педагогічною практикою і несуть відповідальність за успішне її проведення.

2. Беруть участь у виборі шкіл, які призначаються як бази педагогічної практики.

3. Розподіляють години практики серед найбільш підготовлених до цього членів кафедри.

4. На засіданнях кафедр проводять обговорення планів і програм практики, повідомлень членів кафедри про хід практики, звітів про її проведення та результати.

5. Систематично контролюють роботу членів кафедри з практики, дають відповідні консультації та роблять необхідні висновки щодо участі окремих викладачів у керівництві педагогічною практикою студентів.

6. Відвідують (вибірково) уроки студентів-практикантів і беруть участь у їх обговоренні.

7. Допомагають школам, проводять інструктивно-методичну роботу з вчителями, які беруть участь у практиці студентів.

8. Беруть участь у настановних і підсумкових нарадах з питань педпрактики.

МЕТОДИСТ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

1. Разом з дирекцією школи розподіляє студентів за класами, ознайомлює із досвідом роботи вчителів школи.

2. Бере участь у настановних і підсумкових конференціях з питань педагогічної практики.

3. Впродовж першого тижня практики затверджує індивідуальні плани

студентів-практикантів і контролює їх виконання під час практики.

4. Організовує (два-три) семінарські заняття із практикантами та вчителями, консультує практикантів під час підготовки до уроків, затверджує конспекти уроків, відвідує уроки фізичної культури, організовує обговорення і оцінювання спільно з учителями кожного уроку.

5. Організовує взаємовідвідування уроків практикантів.

6. Консультує, відвідує і організовує обговорення позакласних заходів, що проводяться практикантами зі спеціальності.

7. Надає науково-методичну допомогу вчителям школи і бере участь у роботі предметно-методичної комісії.

8. Перевіряє звітну документацію, оцінює навчальну і позакласну роботу студентів-практикантів, а також виставляє загальну оцінку за практику, враховуючи оцінки інших методистів. Загальну оцінку з педагогічної практики записує у залікову відомість і залікову книжку студента.

9. Складає письмовий звіт про підсумки педагогічної практики прикріпленої до нього групи студентів і подає його керівнику практики інституту.

ВИКЛАДАЧІ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГИ

1. Беруть участь у настановній і підсумковій конференціях з питань педагогічної практики.

2. Консультують студентів під час складання індивідуальних планів з виховної роботи із учнями й перевіряють їх виконання.

3. Відвідують уроки студентів-практикантів і беруть участь у їх психолого-педагогічному аналізі.

4. Знайомлять студентів з річним планом роботи школи, планами роботи класних керівників, вимогами до ведення класного журналу та інших облікових шкільних документів.

5. Надають допомогу студентам під час підготовки і проведення

виховної роботи з учнями та оцінюють її.

6. Організують проведення й педагогічний аналіз виховних заходів, які проводять студенти в закріплених за ними класах.

7. Відвідують позакласні заняття, які проводять студенти. Організують обговорення проведених занять і разом з педагогічними працівниками школи оцінюють їх.

8. Надають допомогу студентам-практикантам у вивченні індивідуальних особливостей учнів, складанні психолого-педагогічних характеристик на окремого учня і на весь колектив класу та відповідно оцінюють їх.

9. Надають допомогу студентам з питань психолого-педагогічних досліджень, у підборі та обробці матеріалів для курсових і дипломних робіт.

10. Надають науково-методичну допомогу працівникам школи з питань навчання і виховання учнів та роботи зі студентами-практикантами.

7. БАЗИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Базами педагогічної практики є молодші класи середніх школи I-III ступенів, з якими укладено відповідні угоди.

В окремих випадках студенти можуть самостійно, з дозволу фахових кафедр, обирати для себе школи і пропонувати їх для укладання відповідних угод із подальшим використанням як бази для проходження педагогічної практики.

8. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Студенти-заочники залежно від практичної роботи, яку вони виконують, і наявності в них педагогічного досвіду поділяються на три групи:

- студенти, які працюють вчителями фізичної культури у школі;
- вчителі, які працюють у школі за фахом, що не відповідає профілю

обраного ними для навчання навчально-наукового інституту, педагогічні працівники інших навчально-виховних закладів та вихователі учнівської молоді;

– студенти-заочники, які не проводять педагогічної роботи.

Студенти-заочники першої групи від педагогічної практики звільняються, якщо за місяць до початку семестру, в якому проводиться практика, вони подали методисту заочного відділу копію трудової книжки і характеристику-оцінку дирекції школи на них. Характеристика має бути обговорена і затверджена на засіданні педагогічної ради школи або на нараді при директору. Залікову оцінку з педагогічної практики таким студентам-заочникам виставляє керівник практики від випускової кафедри.

Всі інші студенти-заочники проходять педагогічну практику в терміни і тривалістю, що визначається робочим навчальним планом спеціальності. Практику студенти-заочники проходять без відриву від основної роботи або використовують для цього свою чергову відпустку.

Студенти-заочники самостійно підбирають для себе місце проходження педагогічної практики. До початку педагогічної практики вони подають лист-відношення зі школи про згоду прийняти їх на практику, що є підставою для подальшого укладання відповідної угоди. Після укладання угоди про співпрацю студенти отримують у заочному відділі скерування на практику.

У період заліково-екзаменаційної сесії, що передує педагогічній практиці, для студентів-заочників у навчально-науковому інституті організовується інструктивно-методична нарада з питань педагогічної практики, яку проводять методист заочного відділу, керівник практики навчально-наукового інституту, групові керівники практики.

Після закінчення практики студенти-заочники здають груповому керівнику практики таку документацію:

1) робочий зошит студента-практиканта зі звітом, оцінками-відгуками вчителів фізичної культури, класних керівників;

- 2) два розширені конспекти уроків з фізичної культури;
- 3) десять конспектів уроків з фізичної культури;
- 4) картку педагогічного спостереження;
- 5) конспекти фізкультпаузи і фізкультхвилини;
- 6) конспект рухової перерви;
- 7) висновки за результатами візуальних спостережень;
- 8) конспект виховного заходу;
- 9) психолого-педагогічну характеристику учня;
- 10) характеристику дирекції школи на студента-практиканта з оцінкою, обговорену і затверджену на засіданні педагогічної ради школи або на нараді при директору.

Педагогічна практика студентів-заочників завершується складанням диференційованого заліку.

Література

1. Арєф'єв В. Г. Самостійна робота студентів під час педагогічної практики: навчально-методичний посібник для студентів факультету фізичного виховання / В. Г. Арєф'єв, В. І. Куриш, Н. Д. Михайлова. – К. : НПУ ім. М. Драгоманова, 2007. – 104 с.
2. Арєф'єв В. Г. Фізична культура в школі (молодому спеціалісту) : навчальний посібник для студентів навчальних закладів II-IV рівнів акредитації, 3-є вид. перероб. і доп. / В. Г. Арєф'єв, Г. А. Єдинак. – Кам'янець-Подільський : “Рута”, 2007. – 248с.
3. Іванова Л.І. Фізичне виховання учнів з відхиленнями у стані здоров'я: [метод. посібник] / Л.І.Іванова. – К. : Літера ЛТД, 2012. – 320с.
4. Єрмолова В.М. Навчаємо граючись: метод. посіб. для вчителів фізичної культури загальноосвіт. навч. закладів / В.М. Єрмолова, Л.І. Іванова, В.В. Деревянко . – К. : Література ЛТД., 2012. – 208 с.
5. Куриш В. І. Теорія і методика фізичного виховання : навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів спеціальностей

“Фізичне виховання” і “Здоров’я людини”: [для студ. вищ. навч. закл.] / В. І. Куриш, Р. В. Чопик. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2008. – 84 с.

6. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів 1 – 4 класи. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>

7. Теорія і методика фізичного виховання / за редакцією Т. Ю. Круцевич. У 2-х томах. – К. : Олімпійська література, 2008.

8. Фізичне виховання молодших школярів : навч. програма дидактично-методичні матеріали до неї / Г. В. Воробей. – Івано-Франківськ : Вежа, 1993. – 144 с.

9. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. У 2-х частинах / Б. М. Шиян . – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008.

10. Язловецкий В. С. Физическое воспитание детей и подростков с ослабленным здоровьем / В. С. Язловецкий. – К. : Здоров’я, 1991. – 231 с.